

Ebre

Bot. La Generalitat obre una fossa de la Guerra Civil a l'entorn de l'ermita de Sant Josep, on els arqueòlegs preveuen trobar un civil i dos soldats enterrats l'any 1938

Obertura de la fossa, ahir a l'entorn de l'ermita de Sant Josep, a Bot.

FOTO: JOAN REVILLAS

Recuperar les despulles del pare, 82 anys després

M. M. / ACN
BOT

Mariana Sanromà va ser ahir a l'ermita de Sant Josep de Bot per presenciar l'obertura de la fossa on pot estar enterrat el seu pare, Miquel Sanromà, desaparegut durant la guerra civil.

Miquel Sanromà, la seva dona embarassada de quatre mesos i les seves dues filles de 9 i 3 anys van anar a treballar a una finca dels afores de Bot un matí d'abril de 1938. Un cop hi van arribar, es van veure sorpresos per un gran trànsit de gent que fugia i per les bombes de l'exèrcit rebel.

Les tropes franquistes havien trencat el Front d'Aragó i la població civil havia començat a marxar dels pobles amb carros i animals per refugiar-se en masos o en zones més segures.

Davant d'aquella situació, la família Sanromà va decidir amagar-se durant tot el dia en una cova d'una finca pròxima. A la nit, en Miquel va haver de tornar sol a

Bot per ocupar-se de la seva mare, que ja no es podia valdre per ella mateixa. L'esposa i les filles es van quedar a la cova per seguretat. L'home va arribar a casa i va poder assistir la mare. Després va intentar tornar a la cova, però no ho va aconseguir. Va ser mort en algun punt del trajecte. La família mai va saber què havia passat amb el cos fins fa uns deu anys.

LLavors un familiar, Mariano Lahosa Sabaté, va explicar a un net que en Miquel Sanromà estava enterrat al darrere de l'ermita de Sant Josep, juntament amb uns altres dos soldats.

La Direcció General de Memòria Democràtica ha estudiat el cas i, després d'una recerca oral i històrica, ha decidit excavar el punt. Els treballs van arrencar ahir, amb la presència de la conseller de Justícia de la Generalitat, Ester Capella.

«No sabíem si havia marxat o l'havien pres. Uns deien que l'havien vist fins aquí, altres a cap lloc, i veníem aquí al riu a rentar,

La consellera Ester Capella i Mariana Sanromà, ahir a Bot.

FOTO: JOAN REVILLAS

agenollades a uns còdols i mira si el teníem a prop!», explicava ahir Mariana als mitjans, mentre presenciava l'obertura de la fossa asseguda en una cadira. El per què el seu cosí hagués mantingut el secret tants anys, l'explica la repressió i la por.

«Aquestes coses eren molt delicades. Després de l'enterrament el meu oncle li va explicar a la dona i van decidir no dir res. Perquè si ho deien a les filles i preguntaven per desenterrar-los, patien que el prenguessin pres», va explicar el nebot de Lahosa, Francesc Fonanet, amb una foto dels tiets antiga a les mans.

27a obertura

La de Bot serà la 27 fossa que s'obre a través del Pla de fosses, el programa de la Generalitat que des de 2017 planifica i prioritza l'obertura de fosses i els treballs per identificar-ne les víctimes. Les excavacions del Pla han facilitat la recuperació de les restes de 304 persones.

D'aquestes, vuit han estat identificades amb el Programa d'identificació genètica: un sistema que disposa d'una base de dades amb perfils genètics de familiars de víctimes i perfils genètics de restes localitzades en fosses. Les dades s'encreuen per veure si hi ha coincidència genètica.

El Programa d'identificació genètica disposa actualment d'unes 2.000 mostres d'ADN de donants vius i d'uns 200 perfils genètics de restes de fosses.